

ביאורים

ייסורים רבים סובלים עם ישראל בגלותם. בוודאי ראוי היה שישאלו את ייסורי הגלות מתוך כוונה לשם ה', ואם היו זוכים לכך, כבר הייתה הגלות מסתיימת. אולם, בפועל דבר זה הינו קשה מאוד, בשל הייסורים הקשים והגלות הארוכה. ובכל זאת, למרות שחסרה הכוונה, מעלה גדולה יש בעם ישראל, שעל אף שיכלו לומר 'אמירה קטנה' שהם מקבלים עליהם את הדתות האחרות וכך לחסוך מעצמם ייסורים כה קשים, הם לא עשו זאת.

בתוך אותה גלות ארוכה, שהיא לכאורה רק ירידה, צפון באמת גרעין הצומח ומעלה את העולם. כמו אותו הגרעין הנזרע באדמה, שנרקב ונראה כאילו הוא רק יורד, אך בעצם מצמיח עץ חדש, כך בישראל. למרות שבעלי הדתות האחרות מתנגדים אליהם ונלחמים איתם, הדתות הללו, שבאו אחרי דת ישראל, גורמות בסופו של דבר דווקא לקרבה ליהדות. מדוע? הדתות האחרות אינן כופרות בבריאת העולם ובמלכות ה', אלא רק מוסיפות עליהן כמה דברים. כך שלאחר ביאת המשיח, כשהיו הגויים מוכנים לקליטת האמת-האמונה בעצם מציאות הבורא תהיה כבר טבועה בהם, והם יצטרכו רק לקבל את היהדות שבה הם נלחמו.

מלחמה זאת, בדעות הפילוסופיות, ובדעות המתנגדות בעצמותן לאמונה בה', חשובה לישראל מאוד. בניגוד לעבודה זרה שעבדו בתקופת מנשה וצדקיהו וכדו', שהייתה מתוך חיפוש לתוספת של תועלת רוחנית, הפילוסופיה והאלימות הקדומה, התנגדה בעצם לכל מציאות הבורא והנהגתו, ולולי מלחמתם של הנצרות והאסלאם בדעות אלו ועקירתם, קשה להביא את העולם למצב של אמונה בבורא.

הרחבות

הנצרות והאיסלם הכנה לביאת המשיח

ואלה הדתות הן הצעה והקדמה למשיח המצפה. רבי דוד כהן 'הנזיר', בפירושו לדברים אלו של ריה"ל כתב: "כדבר הזה נשאר בזכרוננו עמוק, משיחותיו של מורי ורבי בעל ה"חפץ חיים" ז"ל, כי אלמלי דתות האומות, כשיבוא המשיח, לא יבינו העכו"ם כלל דבריו, אבל עם הדתות, שנתפרסם דבר בוא המשיח וענינו, כשיבא לעתיד לבוא, יבינו העמים ויקשיבו לדבריו. הרי דתות האומות הצעה והכנה לבוא המשיח".

בהמשך דבריו הביא ה'נזיר', שדברים אלו מופיעים בדברי הרמב"ם, שכתב: "וכל הדברים האלו של ישוע הנצרי ושל זה הישמענאלי שעמד אחריו אינן אלא לישר דרך למלך המשיח ולתקן את העולם כולו לעבוד את ה' ביחד. שנאמר 'כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' ולעבדו שכם אחד'. כיצד? כבר נתמלא העולם כולו מדברי המשיח ומדברי התורה ומדברי המצוות ופשוטו דברים אלו באיים רחוקים ובעמים רבים ערלי לב והם נושאים ונותנים בדברים אלו ובמצוות התורה אלו אומרים מצוות אלו אמת היו וכבר בטלו בזמן הזה ולא היו נוהגות לדורות ואלו אומרים דברים נסתרות יש בהם ואינן כפשוטן וכבר בא משיח וגלה נסתריהם. וכשיעמוד המלך המשיח באמת ויצליח וירום וינשא, מיד הם כולן חוזרין ויודעים ששקר נחלו אבותיהם ושנביאייהם ואבותיהם הטעום" (הלכות מלכים יא, ד).

שאלות לדין

"ואלה הדתות הן הצעה והקדמה למשיח המצפה, אשר הוא הפרי"י אז הנצרות והאסלאם זה טוב?"

"ושים לב למה שגדולייהם צופנים בלבם מהאפיקורסות" כל אנשי הדת הגויים שקרנים?

הודאה חלקית
בצדקת הגינוי

כג. **אמר הקבר:** הדין עמך שאתה מגננו בזה, מפני שהיינו בשפלות ללא תוצאה. אבל אלו חשבת על משפילינו, אשר היו יכולים לדחות השפלות מנפשותם באמירה שיאמרוהו מבלי טרח, ויעשו בני חורין, ותרומם ידם על משעבדיהם, ואינם עושים זאת בשל שמירת דתם, האין זו מסירות שתליץ ישר ויתכפר חטאים רבים? ואלו היה מה שאתה תובע ממנו, לא היינו מתעקבים במצב הזה.

עם זאת, יש לאלהים בנו סוד וחקמה, פחממה בצרע הנופל בארץ, והוא משתנה ומתהפך למראית עין לאדמה ולמים ולזבל, ואין נשאר ממנו רשם מוחש לפי מה שחושב המביט אליו, ולפתע הנה הוא אשר יהפך האדמה והמים אל טבעו, ויעתיקם דרחה אחר דרחה עד שיעדן את היסודות וישיבם להיות כמו עצמו, ויוציא קלפות ועלים וזולת זה, עד אשר יצך הלב ויהיה ראוי שיחול עליו הענין ההוא. וצורת הצרע הראשון הוציאה פרי אותו העץ כפרי אשר ממנו היה זרעו. ככה דת משה, כל מי שפא אחריה מתהפך אליה באמת, ואם היה למראית עין דוחה אותה. ואלה הדתות הן הצעה והקדמה למשיח המצפה, אשר הוא הפרי, ויעשו פלם פרי כאשר יודו לו, ויעשה העץ אחד, ואז יתנו יתרון לעקר אשר היו מבזים אותו, וכמו שאמרנו ב"הנה ישפיל עבדי". ואל תשעה אל רחוק אלה מן הפסילים והשתדלם ביחוד, ונתת להם יתרון, ותרצה את ישראל בעין הפחיתות בגלל החזיקם בנעבדים בעת מלכותם. ושים לב למה שגדולייהם צופנים בלבם מהאפיקורסות, יתר על פן, יש אשר הם מקריזים אותה ואומרים בה השירים המפרסמים הידועים, שאין שלטון על מעשי בני האדם, ולא גומל ולא מעניש עליהם, מה שלא נזכר מעולם על ישראל. ואמנם היו העם מבקשים תועלות אותן הטלסמאות והרוחניות תוספת על דתם, והם שומרים על מצוותיהם, לפרסום התועלת באותן העבודות אלו. ואם לא כן, ולמה לא התהפכו אל דתות האמות אשר הגלום ושבנו אותם, עד שמשנה וצדקיה, והחוטאים היותר גדולים שהיו בישראל, לא הסכימו לעזב את דת ישראל, אבל היו להם תאוות להוסיף תועלות של זכיה וברכת ממון על ידי הסגלות ההן, אשר היו לדעתם מנסות, מאותן שהזכיר ה' מן. ואלו היה להן היום אותו הפרסום, היית רואה היום אותנו ואותם נפתים להם, כמו שאנו נפתים לשארית התפלה מעניני פוכבים ולחשים וקמעות ונסיונות רחוקים מן הטבע, עם הרקת התורה אותם.

אותיות כד-לא במאמר רביעי ואותיות א-יח במאמר חמישי
לא יילמדו בלימוד היומי מכיוון שאינן מתאימות לכלל הלומדים

תוצאה - רווח. **באמירה** - בהמרת דתם. **מה שאתה תובע** - שנקבל את הסבל לשם ה'. **ויעתיקם וכו'** - הזרע מפרק בהדרגה את החומרים וניזון ונבנה מהם. **יוץ הלב וכו'** - הזרע, תמצית העץ, יגיע לשלמותו בהוצאת פרוו שבו זרעים. **הענין ההוא** - הכוונה ל"ענין הטבעי" של אותו הפרי, עיין מאמר ראשון, לא [הערת הרב שילת]. **מתהפך אליה** - משתנה ומתקרב להאמין בה. **הצעה והקדמה וכו'** - על ידי פרסום אמונות דומות לאמונת ישראל. **יעשו כלם פרי** - הנמשל: ישונו לתורת ישראל. **יעשה העץ אחד** - יושלם התהליך ותתגלה חשיבות הזרע-הפרי. **לעקר** - הזרע. **ואל תשעה וכו'** - אל תפנה לדתות האחרות בשל הרחקתם מעבודה זרה ואמונתם באל אחד. **נעבדים** - עבודה זרה. **בעת מלכותם** - בתקופת בית ראשון. **העם** - עם ישראל. **טלסמאות** - פסילים קטנים. **באותן העבודות** - עבודה זרה. **נפתים** - מתפתים. **שארית התפלה** - שארית ההבלים. **הרחקת התורה** - באיסורי ניהוש ודרכי האמורי [הערת הרב שילת].